

Lesopzet Vragen stellen aan teksten rondom een thema voor een leesvaardigheidstoets a.d.h.v. taxonomie van Bloom (*revised*)

Goed leesonderwijs is essentieel. Kenmerken van goed leesonderwijs zijn volgens onderzoeken:

- thematisch aanbieden van verschillende teksten van verschillende genres (zowel zakelijk als fictie) en daar langer aan werken. Dus geen losse, geïsoleerde teksten, waardoor het opbouwen van een kennisbasis moeilijk is ([Duke, e.a., 2011](#));
- werken met authentieke, uitdagende teksten met een rijk taalaanbod die variëren in lengte. Dus niet: versimpeld, maximaal een half A4, altijd aansluitend bij de belevingswereld van de leerling;
- werken aan hogere orde vaardigheden, zoals evalueren, reflecteren en creëren ([Richhart, 2015](#)). Dus niet: het toepassen van leesstrategieën en metacognitieve taken (herkennen structuur etc.) ([Overmaat, Roeleveld en Ledoux, 2003](#));
- werken aan betekenisvolle opdrachten, rijke discussies en stimulerende vragen ([Smits & Van Koeven, 2016](#));
- uitlokken van taalproductie. Dus zo min mogelijk gesloten vragen bij de tekst (meerkeuze-, aanwijs-, citeer-vragen);

Meer literatuur over begrijpend lezen

Veel meer literatuur vind je op de blog van Anneke Smits en Erna van Koeven: [Geletterdheid en Schoolsucces](#). Meld je vooral aan voor hun blognieuwsbrief (verschijnt enkele malen per jaar).

Voor meer activerende lees- en schrijfdidactieken, zie het document [Activerende lees- en schrijfdidactieken](#) van SLO.

Voor meer schrijfp opdrachten en lessenseries, ontwikkeld vanuit een formatieve aanpak, zie: <http://nederlands.slo.nl/themas/formatief-evalueren/schrijven-vo>.

Ontwikkelde lessenserie Begrijpend lezen

Het betreft in deze lessenserie dus nog steeds een aanpak van vragen bij een tekst, maar in dit geval stellen de leerlingen de vragen aan de tekst.

Uitgangspunten

In deze lessenserie hebben de leraren een alternatieve aanpak van het vragen maken bij teksten ontwikkeld. Uitgangspunten:

- Leerlingen lezen actief meerdere teksten rondom een thema (die ze wel of niet zelf zoeken).
- Leerlingen ontwikkelen zelf de vragen bij de tekst.
- De vragen zijn gericht op de inhoud van de tekst, met focus op het begrip van de tekst als geheel.
- Hogere orde vaardigheden, zoals evalueren en creëren zijn essentieel.
- Leerlingen gaan met elkaar in gesprek over de inhoud van de tekst a.d.h.v. hun vragen.

Klas: vmwo/havo/vwo, zowel in onderbouw (met herhaalde oefening) als in de bovenbouw goed toe te passen.

Leerdoelen door docent geformuleerd:

- Je leert open, inhoudsgerichte leesvragen aan een tekst stellen.
- Je leert hoe je een volledig en bondig antwoord op die vraag formuleert.

Lesopzet globaal (2 lessen):

- Korte introductie op de les en lesdoelen
- Groepsopdracht: leesvragen bedenken in groepjes adhv Bloom's taxonomie
- Spelen spel bij leesteksten (eventueel)
- Lesafsluiting met post-its

Hulpmiddelen:

- powerpoint met theorie, leerdoelen, opdrachten
- twee geschikte teksten
- twee lege invulblaadjes
- document 'Zelf vragen maken bij toetsen'
- dobbelsteen
- post-its

Beschrijving les 1

Inleiding

De docent begint met een introductie van de les en lesdoelen: leerlingen gaan zelf vragen en bijbehorende antwoorden maken bij de door de docent geselecteerde teksten rondom een thema (of leerlingen zoeken zelf bijv. drie teksten rondom een thema). De docent let er daarbij op dat de teksten authentiek zijn (niet versimpeld), variëren in genre, bron en complexiteit (lengte tekst, zinslengte, informatiedichtheid etc.). Precies formuleren staat bij het maken van vragen en antwoorden centraal. In plaats van strategievragen en metacognitieve vragen (Wat is de relatie tussen alinea 2 en 3; naar wie verwijst ze in regel x) staan open, inhoudsgerichte vragen centraal, geformuleerd aan de hand van de zes niveaus van Bloom's taxonomie.

Geef leerlingen het document 'zelf vragen maken bij de tekst', zie bijlage. Leg de categorieën uit met een voorbeeld, bijv. door een al behandelde tekst (of een tekst van een ander vak) te presenteren en daar per categorie één vraag bij te bespreken. *Wanneer leerlingen vaker het format gebruiken, worden ze er meer vertrouwd mee.*

Stel heterogene groepjes samen van drie of vier leerlingen, bijv. op basis van lvs-gegevens, eigen observaties etc. en projecteer de groepjes op het digibord. Als de teksten al door de docent zijn geselecteerd rondom een thema, ontvangt elk groepje de teksten digitaal of geprint (voor elke leerling alle teksten). Bespreek kort met de leerlingen waar zij denken waar de teksten over gaan, wat voor teksten het zijn, waar ze vandaan komen.

Startopdracht

In groepjes gaan leerlingen aan de slag met het bedenken van vragen: bij elke categorie ten minste één vraag. Benadruk dat het om het formuleren van goede vragen gaat. Geef leerlingen hiervoor twintig tot dertig minuten de tijd en wijs rollen toe:

- de schrijver van de vragen,
- de schrijver van de antwoorden,
- iemand die het document 'zelf vragen stellen' bewaakt, kijkt en voorleest hoe het daar geformuleerd wordt, welke handelingswerkwoorden en vraagformats worden gebruikt.
- de gespreksleider/vragensteller die de tijd bewaakt, beurten deelt en vragen stelt als het niet duidelijk is.

Afsluiting van de les

Kom terug op het lesdoel: we hebben geleerd om samen vragen te formuleren met antwoord. Is dat gelukt? Laat leerlingen enkele vragen noemen. Laat andere groepjes proberen het antwoord te geven en bespreek daarna de vraag. Is de vraag helder geformuleerd? Klopt het antwoord? Is er ook een ander antwoord mogelijk?

Geef leerlingen tenslotte een post-it. Daarop schrijven ze hun naam en een top en tip: wat ze hebben geleerd en wat ze nog moeilijk vinden/willen oefenen. Denk aan: *Ik heb deze les goed geleerd hoe je informatie uit de tekst moet halen. Ik vind het netjes schrijven van antwoorden moeilijk. Ik vond het een vette les.* Kom de volgende keer terug op de inhoud van de post-its.

Neem de teksten, gemaakte vragen en antwoorden in.

We hebben gekozen voor een tweede les. De ontwikkelde vragen kunnen door de docent ook gebruikt worden voor het maken van een leestoets, zodat leerlingen zelf hun vragen hebben ontwikkeld.

Beschrijving les 2

Inleiding

De docent begint met een introductie van de les en lesdoelen: een groepsspel spelen bij de leesteksten, waarbij het praten over de inhoud van de teksten centraal staat. Haal kort de behandelde stof van de vorige les op door vragen te stellen over de zes categorieën van Bloom, bijv. *Wie kan enkele categorieën van de taxonomie van Bloom noemen? Een vraag waarbij je een ingezonden reactie schrijft op een artikel, tot welke categorie behoort die vraag? Hoe noem je de categorie waar je informatie moet kunnen herkennen?* Hiervoor kan de app *Pikme* gebruikt worden, waarin de namen van leerlingen staan en random beurten worden gegenereert (zodat leerlingen willekeurig de beurt krijgen).

Spel

Vervolgens gaan leerlingen in de groepjes van de vorige les zitten. Ze ontvangen de teksten waarbij de vorige les vragen zijn gemaakt. Elk groepje ontvangt dus alle teksten. Geef leerlingen vijf minuten de tijd om de teksten te lezen en elkaar te vertellen waar de tekst over gaat.

De docent heeft alle vragen verzameld en per categorie geordend. Op het digibord projecteert de docent een online dobbelsteen <http://www.onlinedobbelsteen.nl/> of hij gebruikt een echte dobbelsteen. Het aantal ogen dat wordt gegooid, betekent een kaart van de stapel van desbetreffende categorie van Bloom: een 1 = herinneren, een 3 = toepassen etc.

De docent gooit de dobbelsteen (of een leerling) en noemt over welke tekst(en) de vraag gaat. Vervolgens leest hij de vraag voor uit de betreffende categorie van Bloom. Stel: een 6. Dat betekent dat de docent een creëervraag stelt. De groepjes gaan overleggen en schrijven zo snel mogelijk het goede antwoord op (belangrijk dat groepjes het antwoord opschrijven!). Het groepje dat als eerste het antwoord opgelezen heeft, mag de beurt nemen. Indien goed en volledig, krijgen zij het aantal punten van de betreffende categorie, dus in dit geval 6. De docent noteert het aantal punten.

Let op: lees de vraag voor zoals de leerlingen die geformuleerd hebben. Indien deze vraag niet specifiek of helder geformuleerd is, bedenk dan samen met de leerlingen een betere vraag. Idem voor het antwoord: komt het antwoord van de leerlingen niet overeen met het antwoordformulier maar wel met de tekst, bespreek dan of het antwoordformulier het juist geformuleerde antwoord bevat. Ga daarbij met de klas in gesprek over de inhoud van de tekst: wat staat er, wat bedoelt de auteur er mee, wat betekent dat voor de lezer etc.

Speel het spel tot de kaarten op zijn, of het lesuur op vijf minuten na om is.

Lesafsluiting

Laat leerlingen opschrijven wat ze het meest leerzaam vonden. Laat vervolgens alle leerlingen staan. Geef één van de leerlingen een beurt. Hij noemt zijn leerpunt en speelt de beurt door naar een klasgenoot en gaat zitten. Doe dit twee minuten lang.

Eventueel vervolg/alternatief

- Laat leerlingen op een dergelijke manier zelf hun toetsvragen ontwikkelen. Dan is les 1 afdoende.
- Laat leerlingen zelf teksten zoeken rondom een thema, van verschillende bronnen, variërend in tekstcomplexiteit en genre..
- Laat de leerlingen in groepjes vragen met antwoord bedenken bij elk niveau één (les 1). Speel klassikaal het spel, waarbij de docent de dobbelsteen gooit, de docent een antwoord voorleest en de andere zo snel mogelijk een goede vraag op het juiste niveau erbij formuleren.

Waarom deze aanpak:

- De geformuleerde leesvragen en antwoorden geven inzicht in waar de leerling staat: begrijpt de leerling de woorden, de verbanden, de tekst als geheel, kan hij vergelijken, verbanden leggen, adequaat reageren, reflecteren en evalueren?
- Leerlingen worden bewust van hun formuleringsvaardigheden: niet duidelijk genoeg formuleren betekent dat de docent niet begrijpt wat ik bedoel.
- Leerlingen zijn gericht met de inhoud van de tekst bezig en doen dat op een interactieve, spelende wijze, waarbij ze ook inzicht krijgen in de opbouwende complexiteit van vragen.

Adviezen voor docent:

- Kies geschikte, gevarieerde en authentieke teksten rondom één thema.
- Besteed voldoende tijd aan het bespreken van helder of vaag geformuleerde vragen of antwoorden. Ga met elkaar in gesprek over de vragen, het antwoord en de inhoud van de tekst.
- Laat leerlingen zelf rondom een thema teksten kiezen. Neem daar een aparte les de tijd voor en stel eisen aan de verschillende tekstgenres, bronnen, etc.
- Wanneer leerlingen vaker met deze aanpak werken, stimuleer dan om juist vragen te stellen waarin ze de verschillende teksten nodig hebben (Waarover zijn de auteurs van tekst 1 en 2 het in elk geval eens? Wat denk jij dat auteur x de auteur van tekst y voor een advies zou hebben gegeven? Onderbouw je antwoord.)
- Wanneer je de vragen voor het samenstellen van een toets gebruikt, laat leerlingen dan ook een laatste vraag maken: stond er een vraag bij die jouw groepje heeft gemaakt? Zo ja, waarom denk je dat ik die heb opgenomen? Zo nee, welke vraag lijkt erop?

Bijlage 1. Vraagtypen per niveau taxonomie Bloom

Niveau	handelingswerkwoorden	vragen
1. herinneren:	definiëren, beschrijven, weten, selecteren, opsommen, aanwijzen, herkennen, onderstrepen, kiezen, citeren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wie/waar is/was... 2. Wat deed/gebeurde... 3. Wanneer gebeurde... 4. Hoe vaak... 5. Wijs in de tekst aan... 6. ...
2. begrijpen	begrijpen, uitleggen, verklaren, verhelderen, beschrijven, voorbeelden geven, interpreteren, aantonen, onderbouwen, parafraseren, voorspellen, samenvatten, vergelijken, verbanden leggen, ordenen, onderscheiden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Leg uit hoe... 2. Vertel in je eigen woorden... 3. Wat betekent het dat... 4. Beschrijf wat er gebeurt als... 5. Wat is de hoofdgedachte / kernzin van... 6. Maak een kaart/mindmap/woordweb van... 7. Welk deel van de tekst illustreert dat... 8. ...
3. toepassen	toepassen, berekenen, demonstreren, voorspellen, relateren, oplossen, gebruiken, ontdekken, veranderen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke vragen stel je bij... 2. Hoe zou jij probleem x oplossen als... 3. Wat zou er gebeuren als je... 4. Zou je hetzelfde doen als ... 5. Als je daar zou zijn, zou je... 6. Zoek twee aanvullende bronnen die... 7. ...
4. analyseren	analyseren, vergelijken, contrasteren, differentiëren, identificeren, infereren, selecteren, relateren, indelen, kenmerken bepalen, structureren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Waardoor komt het dat... 2. Wat is het probleem als/bij/van 3. Hoe komt het dat... 4. Hoe had x het anders kunnen aanpakken, zodat... 5. Wat is de oorzaak (oorzaken)/het gevolg (de gevolgen) van... 6. Hoe kun je persoon x het beste omschrijven? 7. Welke gebeurtenissen in de tekst zijn onrealistisch in het dagelijks leven? 8. Wat zijn de overeenkomsten/verschillen tussen tekst x en y... 9. Op welke andere manieren kan de schrijver/de hoofdpersoon, ... 10. ...
5. evalueren	beoordelen, concluderen, bekritisieren, doorlichten, onderbouwen, rechtvaardigen, evalueren, becommentariëren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wat vind je er van dat... 2. Ben je het eens met de schrijver/de hoofdpersoon, waarom wel/niet?

		<ol style="list-style-type: none"> 3. Vind je dat de hoofdpersoon het probleem goed aanpakt, waarom wel/niet? 4. Zou je dit boek/verhaal/deze tekst aanraden? Waarom wel/niet? 5. Selecteer de beste... Waarom is dit de beste? 6. Welke zin geeft volgens jij het beste weer dat... en waarom? 7. Wat denk je dat er zal gebeuren als... 8. Is dit echt gebeurd? Waarom wel/niet. 9. Welk personage zou je in het echt graag ontmoeten en waarom? 10. Spreekt het verhaal je aan en waarom? Wat spreekt je aan en waarom? 11. Is x goed/slecht/gezond/wenselijk... waarom? 12. ...
6. creëren	categoriseren, samenstellen, creëren, ontwerpen, adviseren, maken, ontwerpen, reviseren, herschrijven, plannen, organiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wat/Hoe zou het zijn als/om... 2. Maak een... 3. Stel je voor dat je (een) x bent... 4. Wat zou er gebeuren als... 5. Schrijf een reactie van 100 woorden op/over... 6. Schrijf een ander einde van de tekst... 7. Herschrijf de inleiding zodat... 8. Teken een ... van... 9. Geef een advies over... 10. ...

Bron: Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R., et al (Eds..) (2001) *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Allyn & Bacon. Boston, MA (Pearson Education Group)

